

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Be-reshit

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

,

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10050

אלהים לפת וישפן באהלי-שם ויהי כנען
 עבד למו : כח ויחיינה אחר המבול
 שלש מאות שנה וחמשים שנה : כט ויהי
 כד-ימי-נה תשע מאות שנה וחמשים
 שנה ונקמת : פ א ואלה תולדת בני-נה
 שם חם ונפת ונולדו להם בני-אחר
 המבול : ב בני נפת ומנוג ומדי ונון
 ותבל ומשך ותיקם : ג ובני גמר אשכנז
 וריפת ותנרמה : ד ובני-נון אלישה ותרשיש
 כתיס וודקנים : ה מאלה נפרדו-אנשי-הגוים
 בארצתם איש ללשנו למשפחתם בגויהם :
 ו ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען :
 ז ובני כוש סבא וחילה וסבתה ורעמה
 וסבתקא ובני רעמה שבא ודדן : ח וכוש
 ונד את-גמרדה הוא החל להיות גבר בארץ :
 ט הוא-היה גבר ציד לפני יהוה על-
 בן ואמר כגמרד גבור ציד לפני יהוה :
 י ותהי ראשית ממלכתו בכל וארך
 ואפד ובנה בארץ שגער : יא מן-הארץ
 שהוא יצא אשור ויבן את-נינוה ואת-
 רחבת עיר ואת-בבל : יב ואת-רסן בין
 נינוה ובין בבל הוא העיר הגדלה : יג
 ומצרים ילד את-לודים ואת-ענמים ואת-
 להקים ואת-גפתקים : יד ואת-פתרסים

להון : כח ויחיינה בחר טופנא חלת
 מאה וחמשים שנים : כט והיו בל-ימי-נה
 תשע מאה וחמשים שנים ומית : א ואילין
 תולדת בני-נה שם חם ונפת ואיתילדו
 להון בנין בחר טופנא : ב בני נפת גומר
 ומנוג ומדי ונון ותבל ומשך ותיקם : ג ובני
 גומר אשכנז וריפת ותנרמה : ד ובני נון
 אלישה ותרשיש כתיס וודקנים : ה מאילין
 אתפרשו נגורת עממי-א בארעתהון גבר
 ללישניה לזרעתהון בעממיהון : ו ובני חם
 כוש ומצרים ופוט וכנען : ז ובני כוש
 סבא וחילה וסבתה ורעמה וסבתקא ובני
 רעמה שבא ודדן : ח וכוש אוליד ית-
 גמרוד הוא שרי למהו גבר-תקוף בארעא :
 ט הוא-הנה גבר-תקוף קדם יי על-בן
 ותאמר כגמרוד גבר-תקוף קדם יי : י ונהנה
 ריש מלכותיה בכל וארך ואפד ובנה
 בארעא רבבל : יא מן ארעא היא נפק
 אתורא ונבא ית-נינוה וית-רחבת קרתא
 וית-בלח : יב וית-רסן בין נינוה ובין
 בלח היא קרתא רבתא : יג ומצרים אוליד
 ית-לודאי וית-ענמאי וית-להקאי וית-
 גפתוקאי : יד וית-פתרוסאי וית-כסלוקאי
 וית-פתרסי : י

ואת רשי

וכנען

בשראל - וזדרש חכמים אף על פי שיפת אלהים לפת סכנה מרשעים וכו' יפת בית שילא שרתה כו' שכינה וזכרן שרתה כחוקדש
 ראשון סכנה שלמה שהיה מוכני סם : ויהי כנען עבד - חף עשיגלו בני סם ומכרו להם עבדים וכו' כנען : (ב) ותיקם - זו תיקם
 (ב"ר) (ח) להיות גבור - לכחורוד כל העולם על הקב"ה סעלת דור הכלנה : (ט) גבור ציד - לדעתן של כריית כפיו
 והטען גבורת במקום : לפני ה' - תפקוין להקניטו על ספיו : על כן יאמר - על כל חדס קרשיע כעזות כניס ודערכונו
 הלשונת

וְיָתֵר קְפֹדָאֵי : טו" וְכַנְעַן אֹלֵיךְ וְגו' : טז וְיָתֵר
 יְבוּסָאֵי וְגו' : יז וְיָתֵר תְּנָאֵי וְיָתֵר עִירְקָאֵי וְיָתֵר אֲנָטוּסָאֵי :
 יח וְיָתֵר לֹטְסָאֵי וְיָתֵר הוֹמְצָאֵי וְיָתֵר אֲנָטוּכָאֵי וְיָתֵר קְרוֹן
 אֲתַבְרָרֵי וְיָתֵר עִינְתָהוֹן דְּכַנְעָנָאֵי : יט וְיָתֵר תְּחוּם כַּנְעָנָאֵי
 מִן כְּנַעֲנִים מַעְלָךְ לְקָרֵר עַד עֵזָה מַעְלָךְ לְסָדוּם וְעַמּוּקָא
 אֲדָמָא וְיָתֵר עַד קְלָדָי : כ אֵילָן בְּנֵי דְחָם לְעִרְעִית
 יְחוּסִיהוּם לְלִישְׁנָהוּם בְּמִשְׁכַּב אֲרַעְתִּיהוּן כְּנִיּוּסַת עֲקֻמִּיהוּן :
 כא וְלִשְׁם אֵיךְ מְלִיד אֶף הוּא בַר הוּא אֲבוּרָהוֹן דְּכָל
 בְּנֵי עֲבָרָאֵי אֲחֵי דְיִפְרָת רַבְּהִי גְרַחְלֵמָא דְבִי : כב בְּנֵי
 דְשֵׁם עֵילָם וְאַתְרוּ וְאַרְבַּכְשָׁד וְיֹלָד וְאַרְבָּם : כג
 וְכַנְיֵי אֲרָם עֵרִץ וְחִירָל וְנִתְרָן נִמְשׁ : כד וְאַרְבַּכְשָׁד
 אֹלֵיךְ וְגו' : כה וְלַעֲבָר אֲתוּלִירוֹ וְגו' : כו וְקִטְטָן

וְיָתֵר תְּמָצָאֵי וְיָתֵר אֲנָטוּכָאֵי מִן כָּבֵל מִן כְּמֵר קְרוֹן אֲתַבְרָרֵי
 גִּיסֵי אֹרְבָאֵי : וְיָתֵר כָּל דְּבִינָא דְאַרְעָא לִישׁוֹן חָד וְיִמְכַלֵּל
 חָד וְעֵצָה חָדָא אֲרָם בְּלִישׁוֹן קוּדְשָׁא הוּוּ מְמַלְלֵי דְבָתָא
 אֲתַבְרֵי עֲלֵמָא מִן שְׂרוּיָא :

כַּד אֲטֵעֵר לְבָהוֹן מִן כְּמֵר מִיְקָרָא דְבַמְצָא וְבַמְצָר וְיָתֵר עֲלֵמָא
 מִן שְׂרוּיָא וְאַשְׁכַּחֵהוּ כְּקַעֲמָא בְּאַרְעָא דְפְרִינְטוּסִים וְיִשְׂרוּן
 חָקוֹן : וְאַמְרִין אֲתִירוֹן קְצוֹן וְנִבְנֵי לְגַת קְרוּיָא וְיִמְבַרֵּל
 וְרִישֵׁיהּ מִמְיָתֵי עַד צִית שְׁמִיָא וְנִבְנֵי לָן בְּגוּיָהּ בֵּית סְגִידָא
 בְּרִאשֵׁיהּ וְנִתְּנָה חֲרָבָה בְּנֵי יִדִּיהּ וְנִתְּנָה עֲבָדָא לְקַבְלִיָּהּ קְרָדָא
 קְרָבָא קָדָם עַד דְּלָא נִתְּבַרְרָא עַל אֶשֶׁיָּבֵל אֲרַעָא :

אֲלֵיָּהּ יָתֵר אֲלִמְוֵדָה דְּמִשְׁשָׁה יָתֵר אֲרַעָא בְּאַשְׁלָחֵן וְיָתֵר שְׁלָף שְׁלָף מִוֵּי הַתְּהוֹמָתָא וְיָתֵר תְּצַרְקָתָא וְיָתֵר יַחַח : כז וְיָתֵר
 דְּרֹקָם וְיָתֵר אֵיזוֹל וְיָתֵר דִּיקְלָא : כח וְיָתֵר עוֹבֵל וְגו' : כט וְיָתֵר אֹפִיר וְיָתֵר תּוּלָא וְיָתֵר יוֹכָב כָּל אֵלִין בְּנֵי דְקִטְטָן :
 ל וְיָתֵר בֵּית מוֹתְבִינְדָאֵן מִן מִישָׁא מַעְלָךְ לְסַפְרוּיָא שְׁנוֹר מְדִינָתָא : לא אֵלִין בְּנֵי דְשֵׁם לְיַחוּסִיהוּן בְּמִשְׁכַּב
 אֲרַעִיָּהוֹן

רש"י

לשמות ופסוקים הפקעה ונתפלגו ככל העולם לזכרונם עבר נכח שקרא שם כנועל שם העתיד ושינו כסוף ימי
 כתפלגו ש"ת בתחלת ימיו כרי יקטן חמו כעיר נמונו והוליד כמה נוספות קודם לכן שנאמר ויקטן ילד וגומר ואחר כך ויהי כל הארץ
 וגומר . ואם תאמר באמצע ימיו לא בא הכתוב לשתוסן אלא לפרש הא למדת שקצת עות פלג כתפלגו :
 (כו) יקטן . שהם עניו ויקטן עתה לכן זכר להעמיד כל העוספות הללו : חצרות . על שם עקונת דכרי אגדה (ב"ר) :
 שפה

באר רחובות דקדוקי רש"י

אין מוכח הוא אומר לומר לזכר האדם רק להודיעו עד היכן מגיע הגבול לכן קחמר רש"י שם דבר הוא ורצה לומר תנועת קח כח כחית
 נוספת היא וכלו כתיב עד עזה בוא סדומה דהיינו הגבול הולך עד עזה ונעזו לסדומה אכן לפירוש השני וכו' כר אהבו תנועת קח
 לאו נוספת רק כאדם האומר וכו' : (יד) דלפום רהשא דמנוע דמלת עבר יכיה שם האיש כדכתיב בתריה
 וארפכשדיל חת עבר תקסה כיון שהיו בני שם אדך היו גסכו בני עבר לכן הוסיף רש"י על הקרא מלת הנהה היה שם ורצה לומר
 מלת עבר הכתוב ככאן לאו שם האיש הוא רק מלשון עעכרה וכיאר הכסוק (דער כאטר עון אלי קיגדר דיא דא זיין אן איכר פאהר פון
 כאך

מכלל יופי

שם רוצה לומר רחלת וכשרט כנה שהם מקרוב
 מומר ברו (יד) (אשר מלידו לפני ה' : או תירשו
 יצאו משם פלשתים - לפניה' ביתחתי כל השמים לא
 מכסלחים או משטרים - היה נבחר ניד קמחו - וחולל
 מפרוטים ומכסלחים - אמרו שהיה נד דניתן של בריות
 שהתחננו יחד ומצאו מלת כפיו וחטיה חותם לחוד
 (שם) עופלת עג האדם כמקום . ופירוש הוא המל
 כמו בראשית מט (משם להאית גבור כארץ סהיב הראשון
 רועה אבן ישראל : (טו) שמעל בגבורתו על האנשים
 (ואת היבוסים) . כל אלה ונולך עליהם וכן כתוב ותי
 זכר עם יוד ריחם כי ראשית מועלתו ככל :
 המשפחות היוצאות מרין
 נקראו כן לפיכך בא עליהם הא הודיעה כי לא תבא ריח
 הודיעה על שם אדם פרטי . (יש) (כאכהגוררה . אין הכף

מזשכם ממשא באכה ספרה הר הקדם : ולא אלה בני-שם למשפתתם לשנתם בארצתם לגויהם : לב אלה משפתת בני-נח לתולדתם בגויהם ומאלה נפרדו הגוים בארץ אחר המבול : א ויהי כל-הארץ שפה אחת ודברים אחדים : ב ויהי בנסעם מקדם נימצאו בקעה בארץ שניער וישבו שם : ז ויאמרו איש אל-רעהו הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלכנה לאבן ותחמר הנה להם לחמר : ד ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן-נפוצ על-פני כל-הארץ : ה וירד יהנה לראת ארתי-העיר ואת-המגדל אשר בנו בני האדם : ו ויאמר יהנה הן עם אחד ושפה אחת לכלם וזה החלם לעשות ועתה לא-יבצר-מהם כל אשר יזמו לעשות : ז הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו : ח ויפץ יהנה אתם משם על-פני כל-הארץ

שביעי י

ממשא מטילספרטור מדינהא : לא אילין בני-שם לורעיתהון ללישנהון בארעתהון בעממיהון : לב אילין זרעית בני-נח לתולדתהון בעממיהון ומאילין איתפרשו עממא בארעא בחר טופנא : א והנה כל-ארעא לישן חד וממלל חד : ב והנה במישלהון בקדמיתא ואשכחו בקעתא בארעא דבבל ויתיבו תמן : ג ואמרו גבר לחבריה הבו נרמי לבנין ונקדינון יוקדתא ונות להון לבינתא לאבנא וחמרא הוה להון לשיע : ד ואמרו הבו נבני לנא קרתא ומגדלא ורשיה מטי עד-צית שמא ונעביה לנא שום דילמא נתברר עד-אפי כד-ארעא : ה ואיתגלי לוי לאיתפרעא על-עובדי-קרתא ומגדלא די בנו בני אנשא : ו ואמר יי הא עמא חד ולישן חד לכולהון והין דשריאו למעבר וכען לא-יתמנע מנהון כל דחשיבו למעבר : ז הבו נתגלי ונבלבל תמן לישנהון דלא ישמעון גבר לישן חברה : ח ובדר יי

ויחדלו

רשי

יתהון

(א) שפה אחת - לשון הקודש : ודברים אחדים - באו בעצמם אחת ואחרות כל היינו שיכור לו את העליונים נעלה לרקיע ונעשה עמו תלמדה - דבר אחר על יחידו של עולם - דבר אחר ודברים אחדים (ס"ח דברים חדים) אמרו אחת לאלף ותרנו שנים הרקיע מתחוטט כשם שפסח ביום המבול כולו ונעשה לו סתיכות צ"ר : (ב) בנסעם מקדם - שהיו יושבים עם כדתיים למעלה ויהי תושבם וגו' הר הקדם ונסעו ונסע לתור להם מקום להתיקח כלם ולא תנאו אלא שיער : (ג) איש אל רעהו - חומה לאותה תמרים לכזו וכזו לפוט ושט לכנען : הבה - הזמינו עמכם - כל הכה לשון חזונה הוא שמכנים עמקן וזאת חכמים למלאכה או לעשה או לחשא - הכה הזמינו אמר קלייר בלע"ו : לבנים - שחין חבנים ככלל שהיא בקעה : ונשרפה לשרפה - כך עושן הלכנים שקורים טול"ש שורפים אותן ככבשן : לחמר - לטוח הקיר : (ד) פן נפוצ - שלא יבא עמיטו סוס עכב להיטנו חכאן : (ה) וירדה לראורת : לא הוירך לכן אלא כחללנד לדיינים שלא ירשיעו נהון עד שיראו ויבינו - בחדר רבי תכמותא : בני האדם - אלא בני מי שמא בני חמרים ונחלים אלא בני אדם הראשון שבה את הטובה ואמר האשה אשר כתת ענודי חף חלו בשו בטובה למרוד בני השמיים טובה ונולטם ון המבול : (ו) הן עם אחד - כל טובה אויס עמון טעם אחד הם ושפה אחת לכנן ודבר זה התלו לעשות : החלם - כמו חמרם עשותם להתחיל הם ליטוי : (ז) לא יבצר מהם וגו' לעשות - כתמיס - יבצר